

Anvisning om anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap samt av religiösa evenemang i gymnasieutbildningen

I denna anvisning beskrivs hur bestämmelserna om religions- och samvetsfrihet i Finlands grundlag (731/1999), gymnasielagen (629/1998) och övrig lagstiftning ska beaktas i undervisningen i åskådningsämnen i gymnasieutbildningen samt vid anordnande av religiösa evenemang och förrättningar och alternativ verksamhet till dem. De tolkningar och ståndpunkter i anvisningen som gäller tillämpningen av bestämmelserna baserar sig på ställningstaganden i handlingarna om beredningen av bestämmelserna och på riksdagens grundlagsutskotts, högre laglighetsövervakares och Utbildningsstyrelsens ställningstaganden.

Syftet med anvisningen är att trygga att de kulturella grundrättigheterna och de grundrättigheter som gäller religionsfrihet förverkligas inom gymnasieutbildningen, att främja tolerans och pluralism samt att säkerställa att undervisningen är religiöst och konfessionellt obunden. Utbildningsanordnarna ansvarar för att undervisningen, fester, religiösa evenemang och förrättningar samt alternativ verksamhet ordnas på det sätt som förutsätts i bestämmelserna.

1. Undervisning i religion och livsåskådningskunskap i gymnasiet

1.1. Alternativa sätt att ordna studierna i religion och livsåskådningskunskap för en studerande

Utbildningsanordnaren är skyldig att anordna religionsundervisning enligt det i Finland registrerade religionssamfund till vilket majoriteten av de studerande hör. Även studerande som hör till andra religionssamfund eller studerande som inte hör till något religionssamfund kan delta i undervisningen. Religionssamfund är den evangelisk-lutherska kyrkan, det ortodoxa kyrkosamfundet, de religionssamfund som är registrerade i Finland samt vissa religionsföreningar som har jämställts med religionssamfund (övergångsbestämmelsen i lagen om ändring av 9 § i gymnasielagen (455/2003) och kulturutskottets utlåtande 14/2002 rd).

Utbildningsanordnaren har skyldighet att på nedan beskrivna sätt ge undervisning även i andra religioner eller i livsåskådningskunskap, om minst tre studerande deltar i undervisningen. I praktiken är det vanligen så att majoriteten av utbildningsanordnarens studerande hör till den evangelisk-lutherska kyrkan, varvid regeln om tre studerande i fråga om religionsundervisningen tillämpas på studerande som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet och i fråga om undervisningen i livsåskådningskunskap på studerande som inte hör till något religionssamfund. I enlighet med detta ordnas för minst tre ortodoxa studerande som inte deltar i undervisningen i majoritetens religion ortodox religionsundervisning och för tre studerande som inte hör till något religionssamfund ordnas undervisning i livsåskådningskunskap.

För studerande som hör till ett annat i Finland registrerat religionssamfund än den evangelisk-lutherska kyrkan eller det ortodoxa kyrkosamfundet och som inte deltar i majoritetens religionsundervisning ska undervisning ordnas i deras egen religion om de begär om detta och regeln om minst tre studerande uppfylls. De studerande ska vara medlemmar i religions-

samfundet i fråga eller så ska religionsundervisningen på basis av den fostran som den studerande erhållit och den studerandes kulturella bakgrund uppenbarligen motsvara den studerandes religiösa åskådning (9 § 6 mom. i gymnasielagen). Gymnasiet kan vid behov begära att den studerande ger en tillförlitlig utredning av medlemskapet i religionssamfundet eller av att den studerandes fostran och kulturella bakgrund motsvarar den religion i vilken undervisning ges.

En studerande som hör till ett religionssamfund och för vilken inte ordnas undervisning i den egna religionen och som inte heller deltar i majoritetens religionsundervisning ska få undervisning i livsåskådningskunskap på den studerandes begäran.

För en studerande som fyllt 18 år när gymnasieutbildningen inleds meddelas undervisning i religion eller livsåskådningskunskap i enlighet med den studerandes val.

När minimiantalet om tre studerande beräknas ska alla studerande vid utbildningsanordnarens gymnasier beaktas. Antalet studerande per utbildningsanordnare granskas separat för finskspråkig och svenskspråkig utbildning. När minimiantalet studerande beräknas beaktas i fråga om andra religioner än den evangelisk-lutherska och den ortodoxa religionen inte de studerande som inte har begärt att undervisning ska ordnas. Man beaktar inte heller antalet studerande som inte hör till något i Finland registrerat religionssamfund då utbildningsanordnarens skyldighet att inleda undervisning i en ny religion eller fortsätta ordna undervisning i någon religion granskas. Studerande som hör till ett religionssamfund vars religion det inte ordnas undervisning i och som söker till undervisning i livsåskådningskunskap räknas med i minimiantalet studerande som förpliktiga till att ordna undervisning i livsåskådningskunskap.

För dem som redan har inlett studier ska undervisningen ändå slutföras, även om undervisningsgruppens storlek minskar till färre än tre studerande. Utbildningsanordnaren kan även annars enligt provning ordna undervisning för grupper på mindre än tre studerande.

Om en studerande hör till flera än ett religionssamfund, beslutar den studerande i vilken religion hen ska undervisas (9 § 4 mom. i gymnasielagen). Religionssamfundet beslutar själva om de tillåter samtidigt medlemskap i ett annat religionssamfund.

Utbildningsanordnaren beslutar om det förfarande enligt vilket den studerande begär undervisning i en religion eller i livsåskådningskunskap. Gymnasiet ska betona för de studerande att man i valet av livsåskådningskunskap på samma sätt som i valet av övriga studier eftersträvar bestående beslut, och att valet inte går att ändra. Den studerande har dock rätt att ändra valet om den studerandes religionssamfund ändras eller den studerande inte längre hör till något religionssamfund.

I fråga om rätten att få undervisning i religion och livsåskådningskunskap ska ett förvaltningsbeslut i enlighet med förvaltningslagen fattas. Omprövning av beslutet får begäras hos regionförvaltningsverket (34 § i gymnasielagen (958/2015)).

Om en studerande inte deltar i majoritetens religionsundervisning eller i undervisningen i livsåskådningskunskap och undervisning i den studerandes egen religion eller i livsåskådningskunskap inte ges i utbildningsanordnarens gymnasium, kan den studerande delta i undervisning som ges av den studerandes eget religionssamfund.

På undervisning som ges av ett religiöst samfund tillämpas de allmänna bestämmelserna om erkännande av kunnande. Vitsord från undervisning som ges av ett religiöst samfund antecknas inte i betyget.

På grund av de små undervisningsgrupper som bildas i annan religionsundervisning än majoritetens religionsundervisning kan man i praktiken vara tvungen att ordna undervisningen så att undervisningen ges vid ett annat gymnasium än den studerandes eget gymnasium. Utbildningsanordnaren kan även ordna undervisningen tillsammans med eller skaffa den av en annan utbildningsanordnare. Undervisningen ska planeras och ordnas så att den studerandes rätt till undervisning enligt läroplanen förverkligas och så att undervisningsarrangemangen är så jämlika med majoritetens religionsundervisning som möjligt.

I vissa grundskolor har olika åskådningsämnen undervisats i samma grupp. Vid sådana arrangemang ska man beakta att det i grunderna för läroplanen fastställs egna separata mål och studieinnehåll för de olika åskådningsämnena. Grunderna för läroplanerna för lärokurserna i religion och i livsåskådningskunskap är olika, även om vissa teman är desamma. Religionsundervisningen genomförs i enlighet med de studerandes religionsamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att uppmuntra och stödja de studerandes strävan efter att skapa en egen identitet och livsåskådning.

Den studerande har rätt till undervisning enligt läroplanen i enlighet med lärokursen i det egna åskådningsämnet. Det är inte förbjudet enligt bestämmelserna att undervisa olika läroämnen eller olika lärokurser inom samma läroämne på samma lektion, men en studerande kan endast studera enligt lärokursen i ett åskådningsämne. Den studerande ska få undervisning enligt den lärokurs han eller hon följer och enligt en läroplan som har utarbetats i enlighet med grunderna för läroplanen. Riksdagens justitieombudsman har gett bland annat följande avgöranden i klagomål som berör undervisning i samma undervisningsgrupp i den grundläggande utbildningen: diarienummer 1771/4/14 och EOAK/3469/2016. Enligt det sistnämnda avgörandet ska man vid bildandet av undervisningsgrupper försäkra sig om att det krav på att målen i läroplanen ska nås enligt 30 § i lagen om grundläggande utbildning uppfylls i undervisningen i olika religioner och i livsåskådningskunskap. Även principen om jämlikhet och förbudet mot diskriminering styr och begränsar utbildningsanordnarens prövningsrätt vid beslut om hur undervisningen ska organiseras i praktiken. Med tanke på tryggheten av elevernas och de studerandes rättigheter innebär riksdagens justitieombudsmans ställningstaganden i praktiken att undervisning i olika religioner och i livsåskådningskunskap kan ges i samma undervisningsgrupp endast i begränsad utsträckning. Läraren ska dessutom ha den behörighet som anges nedan att ge undervisning i livsåskådningskunskap och i de religioner som undervisas i samma grupp. De riktlinjer som presenteras i avgörandena kan anses vara tillämpliga också på gymnasieutbildningen.

1.2. Religionsundervisningens natur och innehåll samt lärarens behörighet

Religionsundervisningen är inte sådan religionsutövning som avses i 11 § i Finlands grundlag (731/1999).

Religionsundervisningen ordnas enligt de nationella grunderna för gymnasiet läroplan och enligt de lokala läroplaner som har gjorts upp i enlighet med grunderna. Utbildningsstyrelsen har fastställt grunder för religionsundervisning i följande religioner: evangelisk-lutherska religionen, ortodoxa religionen, adventismen, Bahai-religionen, buddhismen, Pingstkyrkan, islam, judendomen, katolicismen, Krishnarörelsen, Kristensamfundets religion, Jesu Kristi Kyrka

av Sista Dagens Heliga. Vid behov utarbetar Utbildningsstyrelsen grunder för läroplanen även för undervisningen i andra religioner.

Grunderna för undervisningen i religion har reviderats i samband med revideringen av gymnasiets läroplan, som trädde i kraft 1.8.2016.

Kunskap om den egna religionen är en väsentlig del av religionsundervisningen. Till kunskapen om religionen hör även att bekanta sig med formerna och sätten för religionsutövningen. Att göra eleverna bekanta med böner, psalmer och religiösa förrättningar är en del av religionsundervisningen (betänkande av riksdagens grundlagsutskott 10/2002 rd). Till exempel ett studiebesök som görs i samband med undervisningen för att de studerande ska få bekanta sig med en kyrka, moské eller motsvarande religiös byggnad eller få följa med en religiös förrättning utan att medverka i den är inte ett religiöst evenemang utan en del av undervisningen. All undervisning och övrig verksamhet ska utgå från pedagogiska grunder och läroplanen.

Bestämmelser om den behörighet som förutsätts av lärare i religion och livsåskådningskunskap finns i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998). Av den som meddelar undervisning i den evangelisk-lutherska eller ortodoxa religionen som ämnesundervisning fordras förutom allmän behörighet som ämneslärare att han eller hon har slutfört de studier i religionen i fråga som krävs för ämneskompetens i enlighet med kraven för dem.

Av den som undervisar i någon annan religion än evangelisk-luthersk eller ortodox religion fordras utöver den behörighet som fordras av ämneslärare att han eller hon har slutfört högskolestudier i religionen i fråga eller på annat sätt inhämtat tillräckliga kunskaper och kännedom om religionen (21 a § i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (693/2003)).

Interimistiskt för högst ett år kan undervisning meddelas av en person som har tillräcklig utbildning och den förmåga som uppgiften kräver (23 § i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet).

Utbildningsanordnaren prövar först och främst om en person uppfyller behörighetsvillkoren för lärare som meddelar undervisning i religion och livsåskådningskunskap. Av religionslärare fordras inte medlemskap i religionssamfundet i fråga.

3. Traditionella högtider och religiösa evenemang inom gymnasieutbildningen

3.1 Traditionella högtider

Vid de finländska gymnasierna firas många traditionella högtider såsom julfest, vårfest och självständighetsdagen. Utbildningsanordnarna och läroanstalterna beslutar om festerna och deras innehåll. Festerna kan också ha religiösa inslag. Sådana festtraditioner är en del av den finländska kulturen. En fest som eventuellt inkluderar en enstaka psalm gör inte att festen i den religiösa toleransens namn kan betraktas som ett evenemang där religion utövas (grundlagsutskottets betänkande 10/2002 rd och 2/2014 rd).

Gymnasiets fester är en del av undervisningen och verksamheten, som de studerande ska delta i. Gymnasieutbildningen för unga ska genomföras i samarbete med hemmen. Gymnasiet ska

informera de studerande och vårdnadshavarna om de evenemang som ordnas vid läroanstalten och om deras innehåll. Vid behov kan man komma överens med den studerande om individuella arrangemang och eventuell alternativ verksamhet, om den studerande inte vill delta i hela programmet på en fest. Arrangemang såsom att den studerande lämnar festlokalen för en del av tiden, ska genomföras finkänsligt och så att det väcker så lite uppmärksamhet som möjligt.

Utgångspunkten för undervisningen i gymnasiet är respekt för livet och de mänskliga rättigheterna. Målet är att främja de studerandes respekt för livet, de mänskliga rättigheterna, en hållbar utveckling samt för miljömässig och kulturell mångfald (2 § 1 mom. i statsrådets förordning om de allmänna riksomfattande målen för och timfördelningen i den utbildning som avses i gymnasielagen). Dessa mål ska vara utgångspunkt även då man värnar om och utvecklar den finländska skolfesttraditionen.

Grundlagsutskottet har i ett ställningstagande betonat beaktandet av religiös tolerans och pluralism i skolornas verksamhet (betänkande 2/2014 rd). Även med tanke på integreringen av studerande som representerar olika språkliga och kulturella grupper är det viktigt att dessa studerande i samband med gymnasiets fester har möjlighet att bekanta sig med den finländska kulturen.

3.2 Religiösa evenemang

Utbildningsanordnaren kan besluta om religiösa evenemang, (t.ex. gudstjänster och religiösa morgonsamlingar) eller religiösa förrättningar (t.ex. bordsböner) ska ingå i gymnasiets verksamhet.

Sådana evenemang och förrättningar är religionsutövning. Till religions- och samvetsfriheten hör enligt 11 § 2 mom. i grundlagen rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. Ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning. Med stöd av det som nämnts ovan kan en studerande inte åläggas att delta i gudstjänster, religiösa morgonsamlingar eller andra religiösa evenemang eller förrättningar. Friheten att inte delta i ett religiöst evenemang eller en religiös förrättning är oberoende av medlemskapet i ett samfund. Således kan inte heller studerande som hör till ett religiöst samfund åläggas att delta i religiösa evenemang och förrättningar som ordnas av religionssamfundet i fråga eller av utbildningsanordnaren. Syftet med 11 § 2 mom. i grundlagen är inte att förhindra andras positiva frihet att utöva sin religion.

Vid evenemang och förrättningar ska man i mån av möjlighet ordna alternativ och meningsfull verksamhet (grundlagsutskottet 2/2014 rd). Den alternativa verksamheten ska med undantag för det religiösa innehållet till sin natur och sina mål vara så lika som möjligt det evenemang i vars ställe verksamheten ordnas. Vid gymnasiet ska man också se till att deltagandet eller icke-deltagandet i de religiösa evenemangen inte leder till att den studerande stämplas eller till andra menliga följder för den studerande. Det väsentliga är att den studerande har en faktisk och genuin möjlighet att välja om han eller hon ska delta i evenemang och förrättningar som innehåller religiösa inslag.

Religiösa evenemang och förrättningar ska ordnas separat från den övriga verksamheten. Utbildningsanordnaren ska se till att friheten att inte delta i religionsutövning också uppnås i praktiken till exempel så att de alternativa evenemangen ordnas på en fysiskt annan plats. I synnerhet när man överväger att ordna religiösa evenemang och alternativ verksamhet inom ramen för den dagliga verksamheten ska man försäkra sig om att likabehandlingen av de studerande inte äventyras och att inga studerande stämplas.

Utbildningsanordnaren kan också besluta att religiösa evenemang och förrättningar inte ordnas under den arbetstid som anges i gymnasiets arbetsplan. Gymnasiet kan samarbeta med lokala församlingar och andra religiösa samfund. Gymnasiet kan komma överens om att de studerande informeras om möjligheten att på fritiden delta i evenemang som olika församlingar och religiösa samfund ordnar, till exempel jul- och vårgudstjänster.

4. Meddelande om deltagande och behandlingen av personuppgifter

Med stöd av 11 § 2 mom. i grundlagen har en studerande på egen anmälan möjlighet att avstå från att ta del i religionsutövning och därmed ska religiösa evenemang och förrättningar och alternativ verksamhet som ordnas i samband med undervisningen framgå av informationen till de studerande. Gymnasiet ska också se till att informationen om religiösa evenemang och förrättningar och alternativ verksamhet når de studerande i tillräckligt god tid.

Den studerande meddelar om hen deltar i religiösa evenemang och förrättningar eller i alternativ verksamhet. Detta kan göras med en enda anmälan till exempel i samband med anmälan till gymnasiet eller vid behov i varje enskilt fall. Utbildningsanordnaren bestämmer meddelandets form. Efter mottagandet av meddelandet ska utbildningsanordnaren se till att den studerandes deltagande i religiösa evenemang och förrättningar eller i alternativ verksamhet förverkligas i enlighet med den studerandes meddelande.

Vid behandlingen av meddelanden ska utbildningsanordnaren iaktta de principer för behandling av personuppgifter som anges i personuppgiftslagen (523/1999). Enligt ett avgörande av riksdagens justitieombudsman ([EOAK/1825/2016](#)) har en utbildningsanordnare rätt att behandla information angående deltagande i religiösa tillställningar. Behandlingen av personuppgifter ska planeras på förhand och syftet med behandlingen ska definieras. Vid behandlingen av personuppgifter ska utbildningsanordnaren iaktta aktsamhet och god informationshantering på det sätt som anges i 5 § i personuppgiftslagen. Närmare anvisningar om behandlingen av personuppgifter finns på dataombudsmannens byrå på adressen www.tietosuoja.fi.

Generaldirektör

Olli-Pekka Heinonen

Jurist

Sanna Haanpää

Detta dokument har godkänts elektroniskt i Utbildningsstyrelsens ärendehanteringssystem.